

oranje
fonds

Herstel Dichtbij

Opschalen van Herstel Dichtbij

Cultuurinjecties om lokaal ruimte te maken voor zelfregie- en herstelorganisaties

Zelfregie en herstel voor iedereen dichtbij mogelijk maken vraagt om opschaling. Daarom is er een jaar lang actiegericht onderzocht hoe we dat eigenlijk doen, opschalen als zelfregie- en herstelorganisaties. Wat leren we daarvan wat deelbaar is voor nieuwe of opstartende initiatieven? En wat leert het ons over hoe we gezamenlijk voldoende schaal maken? Wat schaal je eigenlijk op als het gaat om het vergroten van kansen voor zelfregie en herstel? Is dat kennis, mensen, een idee, de missie, de visie, de methode of producten? Waarschijnlijk is het altijd een combinatie hiervan, afhankelijk van de groeifase en de strategie die daar het beste bij past. Er is wel een gemene deler waar je als nieuw of groeiend initiatief mee begint, constateerde de actieonderzoeksgroep. Opschalen van zelfregie en herstel start namelijk vaak met het klaarmaken van een omgeving. Dat doen we door middel van wat we 'cultuurinjecties' zijn gaan noemen.

7 vuistregels voor 'cultuurinjecties'

Om te groeien en nieuwe initiatieven kansen te geven zijn er om te beginnen lokale 'cultuurinjecties' nodig, vinden de zelfregie- en herstelorganisaties (ZHO's) die betrokken waren in deze actieonderzoeksgroep: Focus (Zwolle), Het Kiemuur (Brabant), Vriendendiensten (Deventer) en Ixta Noa (o.a. Arnhem/Nijmegen). Zij deelden en bundelden een jaar lang hun ervaringen met het toepassen van zogenaamde cultuurinjecties binnen de eigen gemeenten. Zo zijn ze gekomen tot een aantal algemene vuistregels voor lokale cultuurinjecties.

1# Doe een check op burger, beleid en netwerk

Om in te schatten of er kansen zijn voor een zelfregie en herstelplek is een check nodig op drie elementaire bouwstenen: (1) is er bij burgers behoefte aan een zelfregie en herstelplek, (2) staan andere organisaties erachter en (3) is er interesse bij de gemeente? De behoefte van de burger kun je mobiliseren, andere organisaties kun je uitnodigen tot samenwerking, waarna je een gemeente kan beïnvloeden (waar soms zelfs een paradigmaverschuiving voor nodig is). Het Kiemuur is bekend met toepassen van deze analyses. Op de beïnvloeding van de gemeente gaan we wat dieper in.

2# Vertel het 'waarom' verhaal

Met cultuurinjecties bedoelen we hier gerichte beïnvloedingsvormen. Vaak weten gemeenten niet precies wat een ZHO is en doet, omdat ze ergens tussen, en over, de geestelijke gezondheidszorg en sociale zekerheid (in) vallen. Volgens de actieonderzoeksgroep zijn er daarom lokale (en soms regionale) interventies nodig. Interventies die ervoor zorgen dat belanghebbenden weten wat zelfregie- en herstelinitiatieven doen, vanuit welke visie en uitgangspunten ze dat doen, waarom ze goed zijn in wat ze doen (en voorkomen) en ze bewust te maken dat het nodig is. Rekening houdend met dat het systeem niet direct ingericht is op het financieel

oranje
fonds

ondersteunen van zelfregie- en herstelcentra. Deze cultuurinjecties hebben als doel het bewust maken van de noodzaak voor het (lokaal) normaliseren en bieden van een ontmoetingsruimte voor mensen met ontwrichtende ervaringen. Zodat gemeenten een rol kunnen pakken om deze initiatieven uit te breiden en groter te maken. Je maakt als het ware een voedingsbodem voor nieuwe initiatieven.

3# Positioneer je bij de gemeente

ZHO's vallen juridisch gezien dus ergens tussen geestelijke gezondheidszorg en sociale zekerheid in (of er overheen). Gemeenten en ZHO's delen wel hetzelfde belang, namelijk: het burgerperspectief vertegenwoordigen. De meeste zelfregie- en herstelinitiatieven danken hun huidige voortbestaan aan een eigen mix van financiering waarin ze vaak grotendeels gefinancierd worden vanuit gemeentelijke subsidies (WMO, Participatiewet), aangevuld met andere vormen van financiering (bijv. fondsen en innovatiemiddelen vanuit de zorgverzekeringswet). Een goede positionering van je initiatief bij de gemeente is daarom belangrijk om te kunnen starten of op te kunnen schalen. De cultuurinjecties van de initiatieven van de actieonderzoeksgroep richten zich dan ook vaak op beleidsmakers, strategen, inkopers en wethouders van de gemeentelijke organisatie waar ze een initiatief hebben of willen realiseren: om hun aanbestedingen en uitvragen in de toekomst te beïnvloeden. En om je te onderscheiden van wat andere voorzieningen doen en betekenen.

4# Nodig belanghebbenden uit om te ervaren

De meest effectieve cultuurinterventie is volgens de actieonderzoeksgroep het meenemen van belanghebbenden in een ervaring met zelfregie en herstel. Nodig ze uit voor een bezoek op een locatie (bijv. bij een 'ervaren' zelfregie en herstelorganisatie in je regio). En ga altijd met een bezoeker of vrijwilliger van een zelfregie- en herstelcentrum naar welk gesprek dan ook met de gemeente. Als je dat doet breng je je kernwaarden van 'voor en door' en 'bottom-up' direct in de praktijk. Zelfregie en herstel hanteert een heel eigen waardenkader en taal, die nog voor veel belanghebbenden verschillen van wat ze gewend zijn. Een ervaring is daarom sprekender en een levend(ig) voorbeeld.

5# Visie en uitgangspunten 'opschalen'

Nieuwe initiatieven hebben een voedingsbodem nodig waarin burgers zelf en met elkaar een initiatief lokaal kunnen laten ontstaan en verder kunnen brengen. Dat kan door stakeholders eigen te maken met de visie en uitgangspunten van ZHO's. Omdat het de kern is van waaruit deze initiatieven ontstaan en bestaan. De taal en waarden die hierbij horen zijn vaak niet gangbaar bij gemeenten. Daarnaast is er geen directe wetgeving waar een zelfregie en herstelinitiatief uit bekostigd kan worden. Vandaar dat het ook soms om een paradigmaverschuiving vraagt van de gemeente: een andere manier van kijken en denken. Hiermee onderscheid je je meteen ook van andere organisaties (zoals welzijnsorganisaties of GGZ-instellingen).

oranje
fonds

6# Blijf trouw aan eigen waarden

Een belangrijke vuistregel is dat er geen blauwdruk is van wat er overal moet gebeuren als het gaat om zelfregie en herstel. Om op te schalen en nieuwe initiatieven kansen te geven zich te laten ontwikkelen, moeten bestaande ZHO's hun kernwaarden actief verspreiden en gemeengoed maken onder belanghebbenden. Altijd met de behoefte van de mensen waarvoor je het doet voorop. De actieonderzoekers ervaren nog regelmatig dat gesprekken met belanghebbenden systeemgericht en -gedreven gevoerd worden. Er wordt een constant appèl gedaan op het trouw blijven aan je eigen waarden en expertise. Wat doe je als zelfregie en herstelorganisatie wel en wat niet? Dicht bij jezelf als organisatie blijven en de behoefte van de personen waarvoor je het doet actief voorop blijven stellen is in deze gesprekken is nodig!

7# Je hoeft het niet alleen te doen...

Word lid van de Nederlandse Vereniging voor Zelfregie en Herstel om regelmatig contact te kunnen hebben met andere collega organisaties, om via nieuwsbrieven/ ledenvergaderingen op de hoogte te blijven van regionale/ landelijke ontwikkelingen en om gebruik te kunnen maken van bestaande kennis en kunde.

Ben je een startend zelfregie en herstelinitiatief? Je kunt dan ook contact opnemen met MIND. In verschillende hoedanigheden ondersteunen zij startende initiatieven. Vanaf 2025 krijgt het programma Herstel Dichtbij ook een vervolg, gericht op startende initiatieven.